

УДК 006.032.657.37

Труфен А.О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Чернівецького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

ПРОГНОЗОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

FORECASTED FINANCIAL STATEMENTS ACCORDING TO IFRS

АНОТАЦІЯ

У статті зроблено спробу дослідити прояву фінансово-економічної кризи, вивчити теоретичне обґрунтування та надати певні рекомендації щодо прогнозування фінансової звітності підприємства в умовах кризи. Розкрито сучасні методичні підходи до прогнозування статей фінансової звітності.

Ключові слова: фінансово-економічна криза, фінансова звітність, прогнозування, антикризове управління.

АННОТАЦИЯ

В статье сделана попытка исследовать проявления финансово-экономического кризиса, изучить теоретическое обоснование и предоставить определенные рекомендации по прогнозированию финансовой отчетности предприятия в условиях кризиса. Раскрыты современные методические подходы к прогнозированию статей финансовой отчетности.

Ключевые слова: финансово-экономический кризис, финансовая отчетность, прогнозирование, антикризисное управление.

ANNOTATION

The article attempts to explore the manifestations of financial crisis, to study theoretical ground and provide some recommendations for forecasting of financial statements in conditions of crisis. Modern methodical approaches to the forecasting financial reporting items are revealed.

Keywords: financial crisis, financial statements, forecasting, crisis management.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання, за яких підприємства опинилися наодинці з невизначеним зовнішнім середовищем, непередбачуваною поведінкою інших суб'єктів ринкових відносин, спонукали їх до впровадження та максимального розширення планування та прогнозування, а також подальшого удосконалення методики розроблення як прогнозів, планів, так і бюджетів. Прогнозування фінансової звітності – одна з доміант західних методик фінансового менеджменту і фінансового планування. Світова економічна криза сприяє прояві всіх проблем і передусім продовженню низхідної динаміки більшості макроекономічних показників. За таких умов особливу увагу потрібно приділяти розробці антикризової стратегії. Для цього необхідно користуватися даними фінансової звітності, показники якої потребують постійного коригування та прогнозування. У цьому контексті важливе значення має складання прогнозованої фінансової звітності за МСФЗ (Міжнародними стандартами фінансової звітності), оскільки на її основі можна оцінити очікувані фінансові результати й обґрунтувати потреби у фінансуванні бізнесу на майбутні періоди.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Прогнозованій фінансовій звітності відведено важливу роль під час розробки планів розвитку підприємства й оцінки впливу управлінських рішень на ефективність його діяльності та фінансове положення. Досить широкий спектр поглядів на різні аспекти антикризового управління підприємством та прогнозування звітності представлено у працях вчених-економістів: Є.Ф. Брігхема, І.О. Бланка, С.Г. Беляєва, А.П. Градова, Є.С. Мінаєва, Н.В. Родіонової, А. Томпсона, Н. Уткіна, Л.А. Лігоненко, П.Л. Гордієнко, К.І. Редченко, В.В. Ковальова, Р. Фостера, Г. Хейла, Й. Шумпетера, П. Друкера, М. Мескона, І. Ансоффа та інших.

Водночас вивчення та аналіз опублікованих за вказаною темою праць дозволяють зробити висновок про недостатність вирішення проблеми вибору більш ефективного методу прогнозування показників фінансової звітності. Це негативно впливає на ефективність майбутніх управлінських рішень, які приймаються на підставі прогнозованої фінансової звітності.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати дослідження, яке полягає в обґрунтуванні процесу та вибору методів прогнозування статей прогнозованої фінансової звітності за МСФЗ. Об'єктивні умови жорсткої конкуренції, що пов'язані з активним впровадженням ринкових механізмів в управлінні підприємницької діяльністю суб'єктів господарювання, вимагають здебільшого підтримання високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. Саме інформаційне забезпечення в процесах управління підвищує увагу до бухгалтерської фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах господарювання все більше компаній стикаються з необхідністю підготовки консолідованої прогнозованої фінансової звітності на основі МСФЗ. Для інвесторів, рейтингових компаній важливо як і раніше отримати інформацію про фінансові результати діяльності компаній та визначити тенденції її розви-

тку. До того ж прогнозована звітність за МСФЗ дасть змогу кампанії оцінити вплив факторів на фінансовий результат та прийняти управлінські рішення, розуміючи їх вплив на результати за МСФЗ. Якщо кампанія використовувала прогнозовану звітність за МСФЗ для внутрішніх цілей, то для більш якісного прогнозування з'явиться бажання розповісти інвесторам про прогнозовані показники, що говорить про високий рівень якості управління кампанією.

Прогнозована фінансова звітність (а це прогнозований звіт про фінансові результати, прогнозований баланс, прогнозований звіт про рух грошових коштів) забезпечує зацікавлених користувачів корисною інформацією про вплив конкретних дій на майбутні фінансові результати і стан підприємства. За її наявності виникає можливість визначити фінансові обмеження зростання і досягти необхідної збалансованості між обсягами продажу, виробничими потужностями і фінансовими ресурсами. Розробка прогнозованої фінансової звітності, як правило, здійснюється для внутрішніх користувачів. Проте в умовах дефіциту фінансових коштів та під час пошуку додаткових джерел фінансування подальшого розвитку прогнозована звітність може надаватися і потенційним інвесторам.

Насамперед необхідно визначити базові підходи до формування прогнозованої звітності за МСФЗ, серед яких:

- склад показників прогнозованої звітності;
- об'єкт прогнозування;
- метод підготовки звітності;
- модель формування звітності.

Склад показників прогнозованої звітності впливає на ступінь деталізації розрахунків, а ти самим і на визначення об'єктів прогнозування, що впливає на вибір методів підготовки прогнозованої звітності. Як правило, прогнозована звітність за МСФЗ має три основні форми:

- консолідований звіт про фінансовий стан;
- консолідований звіт про сукупний дохід;
- консолідований звіт про рух грошових коштів.

Визначення показників, які будуть у складі прогнозованої звітності за МСФЗ, залежать від їх сутності та ґрунтується на розкритті показників фінансової звітності за МСФЗ. При цьому необхідно враховувати баланс між доцільністю розкриття показників з погляду користувачів звітності та трудомісткістю їх прогнозування. Аналогічний підхід повинен застосовуватися для всіх показників прогнозованої звітності за МСФЗ, необхідно співставити корисність формування такої аналітики та трудовитрат для збору необхідних даних та розрахунків показників з високим рівнем точності.

Після вибору складу показників прогнозованої звітності наступним кроком є визначення об'єкта прогнозування. Альтернативний шлях прогнозування – це шлях «зверху вниз», коли об'єктом прогнозування є звітність на рівні Групи кампаній. Згодом для цілей аналізу про-

гнозовані показники розподіляються на рівні сегментів, субхолдингу, окремих кампаній. Вибір об'єктів прогнозування залежить від факторів, таких як:

- ступінь деталізації показників прогнозованої звітності (більш деталізовані форми вимагають прогнозування на більш низькому рівні);
- спосіб підготовки прогнозованої звітності (при автоматизованій системі обліку немає обмежень щодо трудомісткості виконання розрахунків для більшого числа об'єктів прогнозування);
- складність структури Групи та кількість групових операцій.

Наступним етапом при створенні консолідованої прогнозованої фінансової звітності за МСФЗ є визначення методів її підготовки. Основними методами підготовки прогнозованої звітності є:

- підготовка прогнозованої звітності на основі планових показників за допомогою управлінської звітності шляхом їх трансформації для підготовки відповідно до вимог МСФЗ;
- підготовка прогнозованої звітності на основі фактичних даних консолідованої звітності за МСФЗ за базовий період;
- змішаний метод, коли частина показників розраховується за першим методом, а частина – за другим.

При виборі методу підготовки прогнозованої звітності необхідно визначити, наскільки управлінська звітність відображає фінансовий стан кампанії. Прогнозування, у свою чергу, представляє визначення тих показників фінансового стану, яких буде досягнуто у майбутньому. Тобто якщо планування в деяких аспектах відрізняється, то використовувати його за основу недоречно. Важливим фактором, який необхідно враховувати при виборі методу формування прогнозованої звітності є структура Групи та складність консолідації. Під час вибору методу підготовки прогнозованої звітності також має значення якість даних планування та бюджетування.

Четвертим кроком прогнозованої звітності за МСФЗ є розробка моделі звітності, при якій необхідно визначити:

1. Період прогнозування – визначається від року до п'яти залежно від наявності. Чим більший період прогнозування, тим складніше передбачити вплив зовнішніх та внутрішніх факторів. Саме тому зі збільшенням періоду прогнозування точність прогнозування знижується.

2. Джерело даних для розрахунків – для розрахунків прогнозованих показників використовується кілька видів вихідних даних:

- сценарні умови (об'єм та ціни реалізації продукції та наданих послуг, курси валют, ставки податків та інших обов'язкових платежів, індекс інфляції, об'єм фінансування, об'єм інвестиційної програми);
- дані базового періоду (період, показники якого є основою для розрахунків прогнозованих показників);

– інші вихідні дані (додаткові аналітичні показники, зміни оборотного капіталу, виплачені дивіденди).

3. Методи розрахунків прогнозованих показників – нормування, індексація на зміні вартості ресурсів, об'єм споживання ресурсів та метод прямих розрахунків.

4. Взаємозв'язок між показниками – використовується принцип збалансованості, а саме рівність активу та пасиву балансу; зв'язок нерозподіленого прибутку.

5. Порядок актуалізації даних при зміні облікової політики та введення в дію нових стандартів – до початку формування прогнозованих показників розраховують їх першочергове значення, далі з появою фактичних даних звітності за МСФЗ, розраховані прогнозовані показники актуалізуються і коректуються показники на майбутні періоди. Під час розробки моделі прогнозованої звітності за МСФЗ основним питанням є наскільки точно можливість спрогнозувати фінансові результати та фінансовий стан компанії. У зв'язку з цим при прийнятті рішення на основі прогнозованої звітності за МСФЗ важливо взяти до уваги всі зовнішні та внутрішні фактори діяльності підприємства.

Реалізувати на практиці зазначені підходи можливо шляхом використання елементів методу індикативного прогнозування (прогнозування за допомогою показників-індикаторів: структурних співвідношень, середніх величин, нормованих показників, індексів зміни економічних величин) і прогнозування статей звітності на основі пропорційних залежностей взаємопов'язаних показників. Ці способи, на наш погляд, дозволяють використовувати широкі інформаційні можливості прогнозного аналізу, оскільки можуть бути адаптовані для різних управлінських цілей і до різних рівнів системи управління. Більше того, вони відповідають завданням прогнозного аналізу, розширюючи варіативність і техніку прогнозування.

Основою для розробки методу пропорційних залежностей показників є дві основні характеристики будь-якої економічної системи – взаємозв'язок та інерційність. Логіку прогнозування на базі пропорційних залежностей засновано на співзалежності звітних показників з ключовим показником за допомогою пропорційних залежностей, на аналітичному взаємозв'язку між елементами звітності й імовірними майбутніми умовами. До розрахункових інструментів прогнозування зараховують насамперед метод частки у продажах (відсотка від виручки – *per-cent-of-salesmethod*), на основі якого можуть виконуватися розрахунки прогнозованих показників звіту про фінансові результати і статей прогнозного балансу. Цей метод передбачає поділ статей звітності на автоматично утворені та регульовані і дозволяє визначити значення статей звітності, пов'язаних з

рівнем продажу, у відсотковому відношенні до обсягу виручки від реалізації продукції за певний період. Перевага цього підходу в тому, що процес вирішення завдань підготовки прогнозованих фінансових звітів стає більш керованим як в інформаційному, так і в аналітичному плані. Проте цей метод має свої недоліки. Проблема, пов'язана із застосуванням методу відсотка від обсягу продажу, полягає в тому, що взаємозв'язки між конкретними статтями балансу і виручкою від продажу трактуються як постійні, фіксовані. Проте такі взаємозв'язки за умов зміни, наприклад, стратегії розвитку або кредитної політики, можуть стати іншими. Цей метод прогнозування дає дуже велику похибку прогнозу, яка пов'язана з тим, що він не враховує поділ витрат на умовно-постійні та умовно-змінні.

Для отримання більш точних результатів використовується регресійний метод. Часові ряди доцільно формувати з даних як мінімум за п'ять років, а за можливості – за десять-дванадцять. Прогнозування за допомогою регресійного методу (за умов існування лінійної або нелінійної залежності між показниками, що прогнозуються) дозволяє отримати майбутнє значення результативного показника, який є випадковою величиною, залежно від зміни одного або кількох інших показників. Необхідно також зауважити, що рівняння регресії можна легко отримати за допомогою відповідних програмних засобів, якими забезпечені всі сучасні персональні комп'ютери.

Висновки з проведеного дослідження. В умовах зростання в Україні економічної кризи вітчизняні підприємства потребують відповідних методик та інструментів антикризового управління, тобто системи, яка має комплексний характер, націлена на оперативне виявлення ознак кризи в майбутньому. Одним з основних напрямків такого управління підприємством вважаємо прогнозування фінансової звітності підприємства, що за сучасних умов господарювання відіграє важливу роль. Враховуючи досвід вітчизняних та зарубіжних вчених, був запропонований метод прогнозування звітності, що, на нашу думку, спрямований на підвищення рівня фінансової стратегії підприємства. Складання прогнозованої звітності забезпечить керівників підприємства базовим прогнозом, який в умовах фінансово-економічної нестабільності може бути лише короткостроковим.

Отже, методика складання прогнозованої фінансової звітності повинна враховувати не лише індивідуальну динаміку статей, а й взаємозв'язок між окремими статтями як усередині однієї форми звітності, так і між різними формами. Комплексне використання базових методів прогнозування елементів фінансової звітності забезпечить достовірність прогнозованих оцінок і всебічність процесу прогнозування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білик М.Д. Методи фінансового планування і прогнозування в управлінні фінансами підприємства / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 9. – С. 79-84.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учеб. курс / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр: Эльга, 2009. – 528 с.
3. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз: навч. посіб. / П.Л. Гордієнко, Л.Г. Дідковська, Н.В. Яшкіна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Алерта, 2008. – 478 с.
4. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 560 с.
5. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: навч. посіб. / К.І. Радченко. – 2-ге вид., доп. – Л.: Новий Світ, 2000; Альтаір, 2002-2003. – 272 с.
6. Уилсон П. Финансовый менеджмент в малом бизнесе / П. Уилсон; пер. с англ. – М.: Аудит: ЮНИТИ-ДАНА, 1995. – 256 с.
7. Федорович Т.В. Прогнозная отчетность как инструмент финансового управления стратегическим развитием корпорации / Т.В. Федорович // Финансовый менеджмент. – 2008. – № 5. – С. 100–107.